

ger Spørgsmaalet om en Lovgivning for denne Driftsform frem, maa jeg sige, at vi gør det i et Øjeblik, som rummer ganske andre Vanskeligheder for en saadan Lovgivning, end vi vilde have at overvinde, hvis Talen var om normale Forhold. Fra alle Lande, her hjemme som alle andre Vegne, raabes der paa at faa Produktionen i Gang. Baade de, der har virkelig Indsigt i Sagerne, og de, der blot gaar efter den umiddelbare Følelse, forstaaer, at der ligger Løsningen af de store økonomiske og sociale Spørgsmaal, som Tiden er stillet overfor. Ser jeg paa det Hæfte, der nylig er blevet omdelt af det statistiske Departements Offentliggørelser over Vareomsætningen, maa jeg sige, at man med lidt økonomisk Forstaaelse ser med ligefrem Skræk paa, at Differencen mellem vor Indførsel og vor Udførsel fra Januar til Juli gaar ganske tæt op imod en Milliard Kroner og i dette Øjeblik utvivlsomt har overskredet dette Beløb. Frelsen overfor saadanne Tilstande ligger i at give Produktionen Mulighed for at virke, og derfor kommer Produktionen i et Øjeblik som dette til at indtage en betydningsfuldere Stilling, end det vilde være muligt under normale Forhold.

Spørger vi saa, hvorledes Produktionen er stillet med Hensyn til at lægge Planer, ser vi, at de allervæsentligste Momenter, den skal bygge paa, ligger fuldstændig i det blaa. Spørger man: Hvor er Landbrugets, hvor er Industriens Marked i dette Øjeblik? hvor er det i Fremtiden? vil saa nogen driste sig til at staa op og sige: Jeg ved, hvor Markedet for Landbrug og Industri kommer til at ligge i Fremtiden, og jeg ved, under hvilke Betingelser vi faar Adgang til Markederne. Naar Talen er om Raastoftilførselen, saa spørger jeg, om nogen er i Stand til at sige mig, hvor vi skal hente vore Raastoffer, og under hvilke Betingelser vi faar Lov til at hente dem; og gaar vi til det tredie afgørende Moment, Arbejdsforholdene, saa gælder akkurat det samme: de er fuldstændig flydende, og det er ikke muligt for noget Menneske at sige i dette Øjeblik, i hvilket Leje de til syvende og sidst vil lægge sig.

Under Forhold som disse finder jeg, at uanset, om man ønsker en Lovgivning for de koncentrerede Bedrifter eller ikke ønsker den, uanset, om Ønsket om en saadan Lovgivning er nok saa stærkt, maa man erkende, at Vanskelighederne for den, Mulighederne for at gribe fejl og gøre en Produktion, af hvilken man tør sige Landets Tilværelse kommer til at afhænge,

endnu usikrere i Sadlen, end den med Nødvendighed under de nuværende Forhold maa være, er i dette Øjeblik større end i noget andet. Paa den anden Side er Forholdet dette, at Stemningen kalder stærkt paa en saadan Lovgivning; men man maa huske paa, at der er nu en Gang Forskel paa Stemninger og paa virkelige politiske Ideer. Desuden kalder ogsaa selve disse store Bedrifters Karakter paa en saadan Lovgivning, men der forekommer det mig, at Lovforslaget tager et Sigte, der, som jeg før sagde, ikke rammer det, der er den egentlige Fare ved dem.

Hvad sigter Lovforslaget paa? Det sigter paa Priserne. Det er egentlig der, det vil ramme, og jeg vil ikke anse det for udelukket, at man ogsaa i en Lovgivning, der drejer sig om koncentrerede Bedrifter, tager Spørgsmaalet om Priser op. Jeg vil slet ikke afvise, at der er noget, der er Tidens hele Følelse imod, i dette, at 15 Mennesker, eller 3 Mennesker, eller maaske kun 1, skal kunne dekretere, at hvert enkelt Menneske skal for almindelige Nødvendighedsgenstande, lad os f. Eks. sige Petroleum, i store Dele af Verden betale det og det for hver Flaske deraf, han er nødt til at bruge daglig. Det er ogsaa noget, der falder ind under Spørgsmaalet om Lovgivning imod koncentrerede Bedrifter, men det er ingenlunde det hovedsagelige; hvis man gennem Lovgivningen sørger for, at koncentrerede Bedrifter ikke kan antage Karakteren af egentlige Monopoler, og hvis man i det hele lader Lovgivningen tage Sigte paa det, der er den største Fare ved de koncentrerede Bedrifter, nemlig den uhyre sociale Magtstilling, som de indtager, den uhyre Magtstilling, de ogsaa kan komme til at indtage i Politikken, fordi de raader over vældige Kapitaler, og fordi de raader over en stærk Ansamling baade af Produktionsmidler og af Mennesker, — mener jeg, at dermed er den vigtigste Opgave for en saadan Lovgivning angivet. Og er man heldig med Hensyn til Løsningen af de Opgaver, der frembyder sig under dette Sigte, saa vil den egentlige Monopolstilling vanskelig fremkomme, saa meget mere som en Udvikling af de koncentrerede Bedrifter til Monopolet — som der fuldkommen rigtigt blev gjort opmærksom af det ærede Medlem for Odense Amts 6te Valgkreds (Gunnar Fog-Petersen) — vanskelig lader sig tænke uden i Forbindelse med en Toldlovgivning, som man f. Eks. har den i Amerika, men som man ikke har den her;